

A CSEND

Hangjáték

SAFFER PÁL

Személyek:

FÉRFI
LÍDIA
GYURI
PINCÉR
FŐNÖK
I. HANG
II. HANG
III. HANG
TANÁR
SZÓNOK
IDEGENVEZETŐ

FÉRFI:

(Vasúti resti. A pályaudvar zaja is behallatszik a zsvájba. Vonatfütyty, tolatás, de amikor a szöveg kezdődik, az egész lehalkul, és háttérként marad.)

... Igen, most itt vagyok ebben a városban... Hogy jobban tetszik!? Azt éppen nem mondhatnám... Tulajdonképpen egyre megy... Meg aztán, ki kérdez!?... Persze, persze. Csak egészen későn... az enyéim majdnem az utolsó... De nem is utazom mindennap...

(Odakünn vonat dübörög el.)

... Maradj csak nyugodtan, még nem a tied... Tudom én, hogy mikor jön a tied. Majd szólok... Ismerek minden vonatot... a hangjáról megismerem... A te vonatodig még több mint egy óra van... és különben is, ezt jegyezd meg, minél jobban vársz egy vonatot, annál bizonyosabb, hogy késni fog...

... Kijárok én idén minden este. Akkor is, ha nem utazom. Jobb itt, mint egyedül. Itt örökké zsong, mozog a nép, vonatok mennek, és nem hallom úgy a csendet, mint a szobámban...

Mit nevezsz? Nem hiszed, hogy a csendet hallani lehet? ... Hm ...

Képzeld el, hogy kint állsz a sínek mellett a peronon. Egészen a sínek mellett. És tudod, hogy jön a vonat... *(A zsongás teljesen megszűnik. Teljes csend, azután:)* Előbb a forgalmista irodájában kezdenek lármázni a jelzőberendezések *(zúgás, csengetés, kattogás)*, a távíró, a telefon, azután kint a peronon megszólal a harang, vagy a hangszóró... hallod a gép messzi dohogását... egyre erősödik...

(A távolban, közeledő mozdony dohogása.)

Még mindig messziről, de már hallod az egész szerelvény dübörgését, egyre közelebről, egyre hangosabban ...

(Szavait egyre erősödő vonatdübörgés kíséri, majd el is borítja, azután egyszeriben csend lesz, csak a távolodó kerekek kattogása hallatszik. A férfi tulajdonképpen ezt mondja el szavakkal:)

...azután egyszerre csend lesz, csak a távolodó kerekek zakatolnak, mint az emlék.

(A kattogás elhal, teljes csend.)

...Ha elég közel álltál a sínekhez ... úgy, ahogy mondtam, akkor hallanod kellett a csendet...

...Na, ne nézz úgy rám, nem akarlak öngyilkosságra csábítani, csak azt magyarázom, hogy hogyan lehet hallani a csendet... Különben is, ez a csend jó csend, a tárgyak csendje... Én nem ettől menekülök ide... A rossz csend elől menekülök... az emberek csendje, a szavak csendje elől. Érted?... De néha még ez a lárma sem segít ellene...

Mert az emberi beszéddel, a szavakkal is úgy valahogy van, mint magukkal az emberekkel: lehetnek fiatalok és öregek, egészségesek és betegek, élők és halottak. Attól függ, hogy ki mondja, mikor mondja, kinek és hogyan mondja őket... Igazad van, ezt már nem tudom neked ilyen egyszerűen bizonyítani, mint a tárgyak csendjét... De azért megpróbálok...

Közben meg is ihatnánk egyet... No, nem azért, most nem hallom... csak valahogy kiszáradt a torcom.

Pincér, két fröccsöt ide!

(Hangszóró a peronon, félig érthetetlen: ...személyvonat, bejár a hatodik vágányra... Figyelem! ...)

Azt hiszem, hogy a magyarázatot és a bizonyítást valahol ott kell kezdeni, amikor a szavak még egészségesek voltak. Tudod mikor egészségesek a szavak?... Például amikor az ember még fiatal, vagy amikor szeret valakit...

PINCÉR: Kettő spriccer, tessék parancsolni... Azonnal fizetni, kérem!

FÉRFI: Mit?... Ja igen, persze... tessék (*Fémpénz csörren az asztalon.*) Emlékszem, amikor Lidivel járnunk kezdtünk, mivel nem volt hol lennünk, gyakran kiültünk a folyópartra, csak úgy, nézni a vizet. Egyszer így nézelődve, töprengve, kiszaladt a számon a szó, ami épp az eszemben volt.
(*A resti hangtere elvész — vízcsofogás, folyó.*)

FÉRFI: (*magában*) Folyik.

LÍDIA: Ümm! Tudod, néha úgy érzem, mintha az ujjaim között csorogna el.

FÉRFI: Mutasd az ujjaidat... Szépek!

LÍDIA: És mintha a vízzel együtt minden elfolyna, elcsorogna az ujjaim között...

FÉRFI: (*Nyugtalanul*) Minden? Mi az a minden?

LÍDIA: Minden! A folyó, a csend, a napfény, az idő... a te hajad.

FÉRFI: Szeretnéd megállítani?

LÍDIA: Szeretném. Félek, hogy egyszer majd nem marad semmi az ujjaim között; hogy egyszer majd üres lesz a kezem.

FÉRFI: Nem baj, kedves, úgy is szép lesz.

LÍDIA: Lehet, de az nem elég... A szép üres kéz olyan, mint a szép halott.

FÉRFI: No jó, akkor állítsuk meg a folyót, a napfényt, az időt, hogy ne csorogjon el.

LÍDIA: Te meg tudod állítani?

FÉRFI: Tudom. Varázsló vagyok! Add a kezéd... így... Látod, most az én ujjaim összefonódnak a tieddel, és nem marad közöttük rés, amelyen elfolyhatna az idő és a fény.

LÍDIA: (*nevet*) Valóban... Varázsló!

FÉRFI: Most pedig nézz a szemembe. Érzed? A szemem felissza a tekinteted és benne a fényt... nem vész el belőle semmi...

LÍDIA: Talán. De én nem látok a szemed mélyére. Nem tudom, meddig zuhan ott a tekintetem.

FÉRFI: (*szenvédélyesen*) Nem számít. Ott marad, fogva. És a leheletedet sem hagyom veszni...

LÍDIA: (*izgatottan*) Ugyan, te buta. Így nem lehet semmit megállítani... Inkább még gyorsabban eltűnik minden... (*súgva*) Látod... Már az ujjaimat sem érzem... Magamat sem...

FÉRFI: (*súgva*) Én sem... csak téged... Nem is fontos...
(*A vízcsofogás elvész, a resti hangtere visszajön.*)
...Tudom... tudom, most azt akarod mondani, hogy ez nem újság... Persze, hogy nem újság... De ne feledd, hogy én most nem Heraklitoszt példázom neked, hanem csak azt, hogy vannak korok

az ember életében, amikor minden szó egyszerűen megfelelő ... találó!

... Nem, nem igaz! ... Nemcsak a hangulat és a lírai veretű szó ... Minden szó! Még az értelmetlen is. Tudod-e például, hogy mit jelent az, hogy „szusz”?

Nem tudod, ugye? No, látod. Én sem tudom. De azt tudom, hogy amikor kimondtuk, akkor jó volt ... Meleg volt!

(A resti hangtere elvész — lépések aszfalton.)

LIDIA: *(megkönnyebbült sóhajjal)* Szusz! *(Tulajdonképpen nem is szó, csak a sóhaj folytatása!)*

FÉRFI: Tessék?

LIDIA: Nem szóltam.

FÉRFI: Én valamit hallottam.

LIDIA: Mit hallottál?

FÉRFI: Amikor azt mondtam, hogy van pénzünk mozira, akkor te olyasvalamit mondtál, hogy szusz.

LIDIA: *(nevet)* Jó, hát akkor legyen szusz. Jó?

FÉRFI: Persze, hogy jó, de mit jelent az, hogy szusz?

LIDIA: Azt, hogy szusz.

FÉRFI: *(némi gondolkodás után)* Akkor gyerünk moziba. Szusz?

LIDIA: Szusz! *(Mindketten hangosan nevetnek — blende.)*
(Ismét visszatér a resti hangtere.)

FÉRFI: Egészségedre! *(Pohár koccan.)* ... De ha most azt mondogod, hogy ez a szerelmeseknél természetes és hogy ez csak a szerelmeseknél van így, akkor előre megmondhatom neked, hogy tévedsz ... A szavak megbetegedésének és meghalásának folyamatát nemcsak Lídián figyeltem meg. Emlékezhetsz még a gimnáziumból, hogy mi négyen voltunk elválaszthatatlanok: Gyuri, Péter, Lidi meg én. Mind a négyünkön pontosan ki tudom mutatni ... Itt van például ez a szó hogy folyik. Ugyanezt a szót ugyanazon a helyen egyszer Gyuri előtt is kimondtam ... Akkor vele ültem a folyóparton ...

(A resti hangtere elvész — folyó.)

Folyik ...

GYURI: Ümm! Ki tudja, mióta, és ki tudja, meddig ...

FÉRFI: Milyen különös arra gondolni, hogy itt folyt akkor is, amikor mi még nem voltunk és itt fog folyni, ha majd mi nem leszünk már.

GYURI: Sokan ülhetek így a parton ...

FÉRFI: És sokan lehetnek itt a part alatt.

GYURI: Azért, amikor ők voltak, mégiscsak más lehetett a folyó.

FÉRFI: Más. Ki tudja, milyen volt. Sivár, és talán veszélyes is.

Most szép itt ülni. Nézd, amott a kanyarnál már egészen szépen látszik az új városrész. Jó lenne

most megállítani a folyót... Vagy nem is a folyót,
inkább az időt.

GYURI: *(gunyoros hangon szaval)*

Solch ein gewimmel möcht ich sehn,
Auf freiem Grund, mit freien Volke stehn
Zum Augenblicke dürft ich sagen
Verweile doch, du bist so schön! ...

FÉRFI: Ne csúfolódj. Nem áll jól se neked, se nekem. Én nem vagyok Fauszt, te pedig ne játszd a Mefisztót. És nem igaz, hogy nem érzed, milyen szép, ennyi év után, ilyen nyugodtan állni itt a napsütésben... Nézni a békés, sebeit nyalogató világot, és hallgatni a folyót.

GYURI: De érzem, csak én valahogy reálisabban fogom fel a dolgokat, mint te, gyakorlatiasabban...

FÉRFI: Tudom, de ez lényegében egyre megy...

GYURI: Talán... nem vagyok benne biztos.

(Hangtérváltozás — resti zsvaja.)

FÉRFI: ...És hogy a hasonlat teljes legyen, vele is, épp-úgy, mint Lidivel, nemcsak az értelmes szavakat értettük meg azon nyomban, hanem ugyanúgy az értelmetleneket is. Ami elhangzott, az azon nyomban válaszra és visszhangra talált...

Tudod te például, hogy ki volt Arkádevics? Nem tudod? *(Nevet.)* Na látod... Én sem tudom!... Senki sem tudja... Nem is fontos...

Az egészben tulajdonképpen csak az a fontos, hogy Arkádevics úgy hirtelen és véletlenül született egy ötletből, és hogy azon nyomban mindannyian felismertük... ismerősnek tekintettük... Érted? Nem érted!... Pedig olyan egyszerű.

Pincér, hozzon még kettőt... Figyelj ide: Arkádeviccsel mindenhova el lehetett menni. Mondjuk, az egyetemi előadásra...

(A resti hangtere elhal — visszhangos tanterem.)

TANÁR: Az elmondottakból ugyebár világos, hogy ez a világ-irodalom legragyogóbb műveinek egyike, halhatatlan éposz, amely utat mutat, és szövétnekként a jövőbe világít. *(Pátosz után hidegen, tárgyilagosan.)* Ennyi elég. Van valakinek valami kérdése?

FÉRFI: Tanár elvtárs, ha megengedi, igazán érdekes és színvonalas előadásával kapcsolatban lenne egy egészen apró kérdésem. Erről az époszról, amint bizonyára olvasni tetszett, Arkádevics elvtárs nem egészen így vélekedik. Mi a maga véleménye az Arkádevics-féle elméletről?

TANÁR: Hm... hát, hogy is mondjam csak... Őszintén szólva, csak felületesen futottam át Arkádevics idevágó írásait, de azt hiszem, hogy maga téved, barátom,

illetve rosszul értelmezi. Az ő megjegyzései nem változtatnak lényegesen azon a képen, amit én adtam. Alapjában véve egyezünk. Ez a hivatalos vélemény, és Árkádevics mint tudós és hazafi azt bizonyára fenntartás nélkül támogatja...

(A tanterem elhalkul — resti hangtere.)

FERFI: Oriásit mulattunk a dolgon, és a következő alkalommal Arkádeviccsel egy politikai konferenciára mentünk el.

(A resti zsvivaja elhal, taps, majd csend.)

SZÓNOK: Amint mondtam tehát, kedves elvtársak, az öt-éves terv célkitűzései teljes egészében biztosítják a szocialista gazdaság átalakulásának nélkülözhetetlen feltételeit, és ezzel kiküszöbölik azokat a fogyatékosságokat, amelyek az átalakulás győzedelmes véghezvitelének útjában állottak... *(Taps, éljenzés.)* Van-e valakinek valami kérdése vagy hozzászólása, elvtársak?

FERFI: Szeretném megkérdezni az elvtársat, hogy milyen befolyással voltak Arkádevics elvtárs idevágó tanulmányai a terv alapelveinek meghozatalára.

SZÓNOK: Hm... ez egy kicsit nehéz kérdés. Bizonyos, hogy a terv megszerkesztésénél figyelembe vették a marxista közgazdaságtan minden tekintélyének az eszméit, de hogy ebben mekkora része volt Arkádevics elvtársnak, azt pillanatnyilag természetesen nem tudnám megmondani. Mindenesetre egy ilyen kiemelkedő ökonomista konzultálása nem maradhatott ki az előkészületek során...

(A resti zsvivaja bejön.)

FERFI: Ezen megint egy hétig nevtünk, és kezdtünk rájönni, hogy a szavaknak saját külön életük van, hogy külön törvények szerint igazodnak és élnek, de azt hittük, hogy ez csak mások szavaira vonatkozik, hogy a mi szavaink örökké fiatalok maradnak, és csináltuk a komédiát tovább. Elvittük Arkádevicset a képtárba is...

(Lépések a kövezeten, teremben.)

IDEGENVEZETŐ: Ez, kérem, itt, amit látnak, a hazai freskófestészet legteljesebb gyűjteménye. Ha figyelmesen végignézik ezeket a képeket, akkor láthatják, hogy milyen gazdag és milyen lendületes festészet ez, világiasabb minden korabeli egyházi festészetnél, és ezért feudális társadalmunk fejlettségének, magas kultúrájának ékes bizonyítéka...

GYURI: Érdekes, Arkádevics, a freskófestészetéről szóló tanulmányában szinte szóról szóra ugyanezt mondja. Tetszett talán olvasni az idevágó írásait?

IDEGENVEZETŐ: Hm... Arkádevics?... Ja, hogyne, persze. Arkádevics... hogyne olvastam volna. Rendkívül éles sze-

mű műtörténész. Mindenki, akit a freskófestészet érdekel, el kellene, hogy olvassa a tanulmányait.

(Hangtérváltozás — resti.)

PINCER: Kettő spriccer... parancsoljanak... Fizetni, kérem, azonnal. (Pénzcsörgés asztalon.)

FÉRFI: Egészségedre... Addig csináltuk ezt, amíg meg nem untuk. Azt, ugye, mondanom sem kell, hogy Arkádevics nem volt sem irodalomtörténész, sem közgazdász, sem műtörténész... Arkádevics egyszerűen nem létezett... Bátran idézhettük, mert soha senki nem merte beismerni, hogy a saját szakmájából ne ismert vagy ne olvasott volna „valakit”, akinek ilyen tekintélyesen hangzik a neve. Hát ezt nevezem én a szavak megbetegedésének... Bár lehetne a fülek megbetegedésének is nevezni... ez az, amikor az emberek nem tudják már megkülönböztetni a való szavakat, az igaz szavakat a hamisaktól... a holotaktól...

Na, igyunk... Így volt ez, fiatalok voltunk, és a szavak jöttek maguktól, mindenféle szavak, és valamennyi érdekes volt, és soha nem volt körülötünk csend.

Ráérsz még, ne idegeskedj, majd én szólok, ha jön a vonatod... *(Szünet.)* Aztán lassan körülötünk is változni kezdtek a dolgok és a szavak. Mondhatnám, hogy köszvényesek lettek. Használat közben szinte csikorogtak, és olyan tompán puffantak a válasznélküliségbe, mint a hantok a sírgödörbe. Megváltozik az értelmük, és holnap hiába mondod ki ugyanazt a szót. Aki ma megérti, holnap már nem fogja érteni.

Elhíheted nekem, hogy így van. Ismerem a szavakat, a mesterségemhez tartoztak valamikor... Akkoriban jöttem rá erre, amikor még írogattam. Az első könyvemem fejeztem be, és elküldtem a kéziratot Gyurkának, aki akkor valahol vidéken volt... Sokáig nem felelt, hetekig.

Nem tudtam mire vélni a hallgatását... azután egyszerre csak hívtak a főnökhöz...

Beléptem az irodájába. Hatalmas, nagy terem volt, de már az ajtóból megláttam az asztalán a piros iratfedeleket, amibe a kéziratot kötöttem... A nagy megilletődéstől eszembe sem jutott megkérdezni, hogyan került hozzá a kézirat... Csak mentem feléje, mint a nyúl a kígyó felé...

(Hangtérváltozás — csend.)

FŐNÖK: *(hivatalosan)* Foglaljon helyet.

FÉRFI: Köszönöm.

FŐNÖK: Elolvastam a kéziratot... Úgy nevezik, ugye?... Mondja, maga írta ezt?

FÉRFI: Én.

FÖNÖK: És ez így igaz, ahogy itt leírta?

FÉRFI: Hogy magyarázzam meg, részben igaz, részben nem igaz...

FÖNÖK: Ne kerteljen, barátom, hanem a kérdésre feleljen. Igaz, vagy nem igaz?

FÉRFI: Ez nem ilyen egyszerű... Nagyon hosszú lenne ki-elemezni, hogy mi ebben a kéziratban a képzelet és mi a tárgyi igazság... márpedig érdemleges választ a kérdésre egyedül csak úgy adhatnék... De miért fontos ez?... Tessék talán megmondani, hogy mi a baj, mi a kifogása... Hátha így könnyebben szót értünk.

FÖNÖK: Űgy... szóval maga nem tudja, és nem érti. No, akkor majd megmagyarázom... Maga, fiatal barátom, ebben a kéziratban olyasmit állít saját magáról, ami a mi közösségünk tagjához nem méltó... Ezért tudni akarom, hogy igaz-e az, amit itt ír, vagy nem. Mert ha igaz, akkor semmi keresnivalója többé közöttünk, ha pedig nem igaz, akkor, fiam, ne írjon ilyeneket, és ne rontsa saját maga és a ház tekintélyét. Megértette?

FÉRFI: *(mint aki parancsot kapott)* Igenis!

FÖNÖK: Na, most tudja, és fontolja meg. Szeretem az értelmes embereket... Elmehet.

(A resti hangtere visszatér.)

FÉRFI: Ennyi volt a beszélgetés, és nekem nem sikerült megmagyaráznom, hogy az a bizonyos első személy a könyvben nem mindig én vagyok. Akkor még nem tudtam, hogy ez nem is fontos. Azon viszont, hogy a barátom miért árult el — mert ez árulás volt, akár-hogy is veszem —, sokáig és hiábavalóan törtem a fejem.

Amikor találkoztunk és megkérdeztem, hogy miért adta oda a kéziratot, azt felelte, hogy amikor elolvasta, félni kezdett, hogy valamit teszek magammal... Érzed-e, hogyan suhannak el egymás mellett a szavak, a főnöké is, Gyurié is, az enyém is, anélkül, hogy találkoznának? Hát ez az. Akkor kezdtem érezni, hogy valami történik, hogy Árkádevics ideje lejárt...

Szervusz, egészségedre!

Nem nagyon izgatott a dolog, zöldfűlű voltam még, egyszerű csalódásnak tekintettem, amilyen mindenkivel előfordulhat az életben, mert úgy gondoltam, hogy az alapvető dolgokban, amik a világot tartják, semmi sem változott. Ezekhez az alapvető dolgokhoz pedig elsősorban Lidi tartozott. Azután egyszer vele is megtörtént.

(Hangtérváltozás — csend.)

FÉRFI: Ráérsz?

LÍDIA: Mire?

- FÉRFI: Szeretnék neked felolvasni valamit.
- LÍDIA: Mm... most nem érek rá, sietnem kell a fodrászhoz.
- FÉRFI: Az utóbbi időben valahogy mindig akkor akad dolgod, ha fel akarok neked valamit olvasni.
- LÍDIA: Hát, ha éppen tudni akarod, unom az egészet, és nem is értem, hogy mit nyaggatsz állandóan ezekkel a felolvasásokkal?... Azt akarod, hogy örökké ájuldozzak és csodáljam a tehetségedet? Ugyan, kérlek... Jobb lenne, ha másokat kényszerítenél arra, hogy elismerjenek... Abból több haszon lenne... Nézd a Gyurit... Együtt indultatok, és ő már nagy fiú... hatalom... megvan mindene... te meg egy kis firkász maradtál...
- (*Hangtérváltozás — resti.*)
- FÉRFI: Ekkor kezdett bennem derengeni, hogy talán nem is egyéni csalódásokról van szó, nem bennem van a hiba, nem Lidiben, még talán Gyurkában sem, hanem a szavak változnak körülöttünk, és mi nem értjük többé úgy egymást, mint azelőtt.
- Akkor még azt hittem, hogy ez a legszörnyűbb dolog a világon. Most már tudom, hogy van ennél szörnyűbb is... amikor meghalnak a szavak, és az ember hallani kezdi a csendet maga körül...
- Péter akkor már néhány éve börtönben ült... azt hiszem, végső fokon mellékes, hogy miért... Kiszabadulása előtt néhány héttel levelet írt nekem.
- (*A resti hangtere elvész — csend, lépések az aszfalton, ketten sétálnak.*)
- Levelet kaptam Pétertől, mondtam már?
- GYURI: Nem, nem mondtad. Mit akar?
- FÉRFI: Írja, hogy nemsokára hazajön. Kér, hogy küldjek neki egy kis pénzt az első napokra. Vennie kell egyet-mást...
- GYURI: (*a szavába vág*) No és? Küldtél neki?
- FÉRFI: Még nem. Meg akartam előbb beszélni veled.
- GYURI: Mi van ezen megbeszéltnivaló? Semmi közöm hozzá.
- FÉRFI: De Gyuri! Hogy beszélhetsz így? Hiszen gyerekkori barátunk.
- GYURI: Nekem elítélt nem lehet a barátom, ezt vedd tudomásul. Te pedig csináld, ahogy akarod... De azt is vedd tudomásul, hogy ha válaszolsz neki, az azt jelenti, hogy egy húrton pendülsz vele...
- (*Hangtérváltozás — resti.*)
- FÉRFI: Te mit csináltál volna a helyemben?... Ehh!... Megálltam az utca közepén, és néztem, sokáig néztem a távolodó legjobb barátomat... Körülöttem pedig csend volt, nagy, kemény, hideg, fojtogató csend...
- Azután amott is meghalt a szó. Még most is nálam van az írás, amit akkor olvastam fel... Ne

félj, nem akarom neked felolvasni az egészet...
Akkor sem sikerült.

(Hangtérváltozás — csend.)

FÉRFI:

(felolvas)... Mire hazaérkeztem, nagyapád és nagyanyád elmentek valahova messze, messze, ahonnan nem jönnek vissza többet. Csak a kertben állt a nagy barackfa, és teli volt hófehér virággal.

Lemész, kisfiam? Menjél. Játsszál szépen a fűben. Nem baj, ha rád hullik néhány hófehér szirmom.

Édesanyád kertjében is virágos barackfa állott, amikor megismertem. A szép szőke haja, amibe úgy szereted belefúrni a fejed, tele volt azon a délutánon viráglevelekkel, és nevetett.

Látod, most is, ahogy az ablakon át téged néz, hogy nem fázol-e meg a fűben, nevet a szeme...

LÍDIA:

Hagyd abba!

FÉRFI:

Miért?

LÍDIA:

(sziszegve) Mert elegendem van ebből. Azt hiszed, hogy nem tudom mire célzol?

FÉRFI:

De kérek, hallgasd végig...

LÍDIA:

Nem hallgatom! Hiába álmodozol. Nekem nem kell gyerek! Legalábbis most még nem!... Előbb ki akarok kerülni ebből az odúból, és élni akarok!... Élni, érted?

FÉRFI:

(halkan, mintegy magának) Azt hiszem, igen.

(Hangtérváltozás — resti.)

Hát így haltak meg a szavak. Egyébként azt a részletet valóban nem azért olvastam fel neki... akkor, abban a pillanatban nem volt vele semmilyen szándékom... csak szépnak tartottam, és akartam, hogy hallja... de ez ilyenkor már egyáltalán nem fontos... amikor a szavak meghalnak, akkor már egyáltalán nem fontos, hogy mit mond az ember, vagy mit nem mond... Nem, nem túlzok, és nem tréfálok. A szavak, az én szavaim meghaltak. Szabályosan meghaltak... Vagy te másképp nevezéd azt, amikor hallják a kimondott szót, de egészen mást értenek alatta, mint amit mondani akarsz... és mint amit tegnap értettek volna.

(Vonat dübörög el a peronon.)

Hogy ilyesmin könnyű segíteni, hogy csak meg kell magyarázni? Hát, testvér, ennyire naiv én azért nem voltam... de mégis hittem, hogy lehet valamit tenni. Azt hittem, hogy a halott szavakat ismét fel lehet éleszteni. Előbb Gyurinál kezdtem. Egyrészt vissza is akartam szerezni a barátot, másrészt arra számítottam, hogy Gyuri mellett működve talán Lidinek is jobban fogok tetszeni... Megpróbáltam feléleszteni a halott szavaimat, a vakvágányra futott életemet.

Hogy mit csináltam?... Hogy bocsánatot mentem kérni, Canossát jártam?... Nem, nem mentem. Nem volt nekem miért Canossát járni... ellenben megtanultam kártyázni, vettem magamnak egy puskát, és beiratkoztam a vadászegyesületbe... és így, ehhez hasonló... Nevetséges? Miért volna nevetséges?... Amikor már úgy véltem, hogy elég jó vadász vagyok, megkértem Gyurit, hogy vigyen magával egyszer nagy vadászatra...

(Hangtérváltozás — lépések az avaron.)

I. HANG: *(léptek közelednek)* Ezt nevezem vadászatnak. Három nyúl került a puskám végére.

II. HANG: Nekem két nyúl meg egy fácán.

III. HANG: Hé, Gyurka, nálad az a pálinkás üveg? Kezdek egy kicsit fájni, adj egy kis lélekmelegítőt.

I. HANG: Ne a butykossal melegítsd magad. Én inkább az ebéd mellett szeretnék melegedni. Mi lesz már azzal a tüzzel, kilyukad a hasam az éhségtől... Gyuri, a te barátod vállalta a tüzet.

II. HANG: Tényleg, Gyuri, hova lett a barátod?

GYURI: Elment fát szedni a szalonnasütéshez.

III. HANG: Ja, már azt hittem, hogy meglógott. Egyébként se lőtt semmit, csak körülöttünk lábatlankodott egész délelőtt. *(Atyáskodóan.)* De ha már róla van szó — jó, hogy magunk között vagyunk, akartam neked valamit mondani, Gyuri... Ne érts félre, én igazán demokrata ember vagyok, és szót tudok érteni mindenkivel... a barátod ellen sincs kifogásom, alapjában véve rendes, becsületes embernek látszik, de... nézd, te magad is vezető ember vagy. Azt hiszem, nem kell magyaráznom... a mi számunkra nincsen ünnep és pihenő. Akkor is dolgozunk, amikor látszólag pihenünk vagy szórakozunk... Ezzel nem akarom azt mondani, hogy a barátod megbízhatatlan, dehogy, eszem ágában sincs ilyesmi... de mi néha így tréfálkozva, iddógálva, vagy parti közben is olyan dolgokról beszélgetünk, amelyek... nem tartoznak másra... Egyszóval, remélem, megérted, hogy mit akarok mondani...

GYURI: Hogyne érteném... én nem is hívtam volna, de annyira akart jönni, hogy nem tudtam neki ellentmondani...

III. HANG: Meggondolatlan dolog, Gyuri... máskor ügyelj az ilyesmire, ha azt akarod... Hogy hogyan oldod meg, az a te dolgod.

(Szünet, majd lépések az avaron.)

FÉRFI: Itt a fa, lehet tüzelni.

III. HANG: Ja persze, a fa, el is felejtettem. Remek... hát maga csak tüzeljen, barátom... Sajnos, nekem már menem kell... az embernek kevés a szabad ideje...

- Te, Gyuri, maradjál, ha kedved tartja, igazán nem szeretném a mulatságodat rontani.
- I. HANG: Azt hiszem, én is inkább megyek... Most jutott eszembe, hogy van még valami elintéznivalóm... ha elvinnél...
- III. HANG: Hogyne, nagyon szívesen, van hely a kocsiiban.
- II. HANG: Megyek én is veletek. Legalább egyszer már otthon töltöttem a vasárnap délutánt. Az asszony úgyis morog mindig, hogy sohasem vagyok odahaza...
- FERFI: De hiszen úgy beszéltük meg, hogy...
- III. HANG: Semmi, semmi, maga csak ne zavartassa magát, barátom. Tűzeljen, süssön szalonnát, élvezze a friss levegőt, higgye el, hogy irigylem magát, hogy legszívesebben magam is itt maradnék, de hát mit csinálnak, a kötelesség... Majd esetleg egy más alkalommal... Jó mulatást!
- (A lépések távolodnak — autó távolodik.)
- FÉRFI: Ez mit jelent?
- GYURI: Semmit.
- FÉRFI: Gyújtsam a tüzet?
- GYURI: Á, minek? Kettőnknek nem érdemes... szedd inkább a motyót, és megyünk mi is haza...
- (Hangtérváltozás, resti visszajön.)
- FÉRFI: Így volt... Többé persze nem mentem vadászni. Gyuri nem is hívott. Ő nem tudta, hogy a bokrok mögül kihallgattam az egész beszélgetést... No de hát ez nem is lényeges. Az embernek kevesebb is elég, néha ért egy pillantásból is, vagy akár egy hangsúlyból... A puskát is eladtam, mert olykor furcsa gondolatok kezdtek környékezni, ha ránéztem... és bevallom neked, hogy kezdtem tőle félni.
- Később persze megmagyarázták nekem mások, hogy tulajdonképpen én voltam a hibás, mert olyan társaságba tolakodtam, ahol nem volt mit keresnem, és vadászni együtt csak összeszokott csoportok járnak. Ilyen magányos verébnak, mint amilyen én vagyok, inkább a horgászás felel meg... Már csak a társadalmi állásomnál fogva is.
- Megiszunk még egyet? Pincér, még két fröccsöt. Te nem iszol többet? Persze, neked nem fontos, hiszen te még nem hallod a csendet.
- Biztos, hogy nem hallottad még a csendet? Vagy csak nem vetted észre... nem értetted meg... nem tudtad, hogy mi az, amit hallasz... Vannak emberek, akik körül tulajdonképpen egész életükben csend van, csak nem veszik észre.
- Azért is nem érted, hogy miért kapaszkodtam annyira Gyuriba meg Lídiába.
- Ugyan, ne gyere nekem itt most dajkamesékkel. Magányos emberek, erős emberek... Erősek csak az agyalágyultak lehetnek... magányosak pedig csak

- azok maradnak, akik kénytelenek, mert rejtegetni-
valójuk van...
- PINCÉR: Kettő fröccs, kérem, fizetni azonnal...
(*Pénzcsörgés az asztalon.*)
- FÉRFI: Egészségedre... Na ne okoskodj, ezt az egyet még
megihatod velem... (*Koccintás.*)
A halott szavakat föléleszteni pedig nem lehet,
ezt vedd tudomásul... ha az a példa, amit hallottál,
nem elég, van még... mert én is naiv voltam ám,
mint most te, és azt hittem, hogy ha Gyurinál nem
sikerült, Lidinél még sikerülhet a szavakat felélesz-
teni és valamit megmenteni...
(*Hangtérváltozás — a resti zsvaja egy rádió zené-
jébe olvad át, majd hirtelen megszakad.*)
- LÍDIA: Miért zártad el?
Azért, mert elegendem van a lármából. Azt hiszed, hogy
olyan nagy boldogság reggeltől estig a rádiót bömböl-
tetni? Mindig is naiv voltál, szerényke, magyarul
mondva — hülye. A világ pedig az erős embereké...
Most is azoké!... Akármit is prédikáltok az egyen-
lőségéről...
- FÉRFI: Persze, tudom, a Gyuri...
- LÍDIA: Ej, mit Gyuri, vagy nem Gyuri... Mindegy, hogy
kiről van szó... Mi értelme van az én életemnek,
és mi értelme van a te gürcölésednek? Kinek kel-
lesz? Senki meg sem ugat.
- FÉRFI: De kedves, hiszen nem azon múlik, nem másokon
múlik...
- LÍDIA: Ugyan, hagyd... ismerem már ezt a mesét... ar-
ról, hogy a boldogság bennünk van... Bennem
nincs. Megmondhatom neked azt is, hogy szerintem
ez a gyengék és tehetetlenek vigasztalása. Nem ben-
nünk van a boldogság, hanem a világban, a sugár-
utakon, a kirakatokban, a fényes éttermekben, a
szórakozóhelyeken... akárhol, ahol emberek van-
nak, beszélnek, nevetnek, élveznek és nincs csend...
ahol nem kell reggeltől estig a te írógéped kopogá-
sát, vagy ennek az ócska rádiónak a bömbölését
hallgatni... Ehh! Mit vesztegetem a szót, úgyse
érted.
- FÉRFI: (*ijedten*) Lidi, hová mégy?
- LÍDIA: Tudom is én... megyek valahova... akárhova...
- FÉRFI: (*nyögve*) Visszajössz?
- LÍDIA: (*megvetően*) Vissza... még visszajövök... Még-
kénytelen vagyok... de nem tudom, hogy meddig...
(*Hangtérváltozás — resti.*)
- FÉRFI: Ne mosolyogj... Akkor ítéld felettem, ha neked is
mondta már, az utolsó azok közül, akiket szeret-
tél, hogy... nem biztos, hogy visszajön hozzád...
Tudom, mit akarsz mondani... de ilyenkor az

embernek csak egy gondolata van... tenni, valamit tenni, hogy ne hagyjon el...

Én tettem... mindent megszereztem neki, amit csak lehetett... és adagoltam, mint a mérgezettnak a kábítószerrel. Lestem a pillantását is, hogy mikor válik szomorúvá, és abban a pillanatban már jött az új, a tartalék meglepetés.

... Azt hittem, persze, hogy azt hittem, hogy örök-ké tarthat, hiszen a hiúság is örök, és egyik vágy szüli a másikat... Nem, nem sok hasznom volt belőle, ebben igazad van, de kit érdekel a haszon? Én csak nem akartam egyedül maradni! Érted?

(Vonat dübörög át a peronon.)

Úlj csak nyugodtan, nem a tied... Hogy ez nem mehet a végtelenségig, annak a felismeréséhez ő maga segített hozzá... Egyszer a tévét nézve arról beszélt, hogy mennyi ismeretlen táj és ország van a világon, és hogy az ember, ha elmegy egy másik vidékre, akkor maga is valahogy megújul.

Felujjongtam! Menni! Persze, hogy menni kell! Hogy nem jutott ez már előbb az eszembe? Utazni, kiszakadni, kiszökni a környezetből, új világba, új környezetbe, ott az ember maga is megújul... új szavak tolnak az ajkára, és rendbe jön minden.

Ekkor vettem meg a kocsit.

Hogy mi köze a kocsinak a csendhez?

Van kocsid?... Igen!? No, akkor megpróbálom megmagyarázni:

Az ember beül a kocsiba, becsukja az ajtót, és egyszeriben mintha más világba került volna. Azután megfordítja az önindító kulcsát...

(Hangtérváltozás — önindító, motorzúgás, autó startol, tovább halkán zúg a beszélgetés alatt.)

Szépen jár a motor.

LÍDIA: Szépen.

FÉRFI: Ez a mechanikus, akihez most járok, nagyon lelkiismeretes. Igaz, hogy meg is kéri az árát, de a kocsit rendben tartja.

LÍDIA: Ebédelnek.

FÉRFI: Kicsoda?

LÍDIA: Egy egész család. Nem láttad? Most mentünk el mellettük. Leterítették az abroszt a fűre, kipakoltak, és nekiláttak.

FÉRFI: Kell majd nekünk is olyan felszerelést venni... asztalt, két széket... ha így utazunk, jól jön az...

(Motorzúgás — hallgatnak.)

LÍDIA: Nézd a vonatot! Mint valami játékvonat...

FÉRFI: Mi gyorsabbak vagyunk nála... Hé, te!... Nézd az örületet, hogy előz... majdnem bajt csinált... Hanem, figyeled-e te, hogy itt minden hegy tetején

templom van? ... Nem tudom, miért építették ilyen magasra az emberek a templomokat.

LÍDIA: Talán azért, hogy közelebb legyen az istenhez, vagy hogy soká kelljen menni felfelé, az isten felé...

FÉRFI: Vagy egyszerűen azért, mert ott tisztább a levegő...

LÍDIA: Az is lehet.

FÉRFI: Nem vagy még fáradt?

LÍDIA: De, azt hiszem elég lenne mára. Keressünk valami szállást.

FÉRFI: Ha jól emlékszem, van itt valahol a közelben egy motel, ott megalhatunk.

LÍDIA: *(már egy árnyalattal szomorúbb)* Ahogy akarod. *(Motorzúgás — hallgatnak.)*

FÉRFI: Itt a tábla, itt kell letérni... *(Motorzúgás, túsztatás — teljes csend.)*

LÍDIA: Megérkeztünk. *(keserű fáradtsággal)* Meg. *(Hosszú csend, és csak lassan, fokozatosan tér vissza, mint valami ocsúdás, a resti hangtere.)*

FÉRFI: ...Mit nézel rám olyan bambán? Miért akarod velem elhitetni, hogy nem érted? Hát nem hallottad azt a szörnyű csendet, amikor eloltottam a motort? ... Amikor azt mondtam, hogy megérkeztünk!?

Amíg az ember megy, addig minden rendben van, váltakoznak a tájak, az emberek, érzed a mozgást... De amikor megérkezel, akkor egyszerűen csend lesz. Egyszeriben azt kérdezed magadtól, hogy miért érkeztél és hova? És mi értelme az egésznek, miben különbözik ez a hely attól a másiktól, ahonnan elindultál? ... Érted?

Ekkor legszívesebben fordítanál ismét egyet a motorkulcson, hogy ismét felzúgjon a motor, és meghessél tovább, megállás nélkül... de tudod, hogy ez balgaság, a motor se bírja a végtelenségig... és végül mégiscsak megérkezel... ha nem ma, akkor holnap vagy holnapután... Na, igyunk... Akkor nem hallom a csendet... Különben is, most már hiába mondanám, hogy megérkeztünk... nincs, aki feleljen rá...

Persze, hogy nem várom a vonatot. Nem voltam. Öt éve nem voltam abban a városban, és nem is megyek. Nem akarom látni őket együtt.

... Mondtam, hogy ne filozofálj... Kitanultam én már minden filozófiát... legalábbis az idevágó elméleteket... Ebből a szakmából doktorálhatok!

(A resti zsongása felerősödik, majd halkul.)

Azt mondod, hogy ő is egyedül van? Hazudsz! ... Miért? ... Miért hagyta ott? ... Talán ő is megérkezett? ... Nem, nem! Nem megyek... Én nem akarok többé megérkezni. Érted?... *(Hisztérikusan.)* Én nem akarom hallani a csendet! Pincér! ... Pincér!

Jó, jó, ne fintorogj, nem kiabálok.

Azt mondtad, hogy minden más?! Mit csinálnék én ott?... Mit mondanék neki?... Te, komolyan gondolod? Hogy elmennék... Elmennék hozzá...

(A resti hangtere elvész — csend, lépések.)

Megjöttem.

LIDIA: Soká maradtál.

FÉRFI: *(szabadkozva)* Nem tudtam, hogy...

LIDIA: Tudnod kellett volna. De most már nem fontos... Az a fontos, hogy megjöttél...

FÉRFI: Gondolod, hogy...

LIDIA: Mit?

FÉRFI: Ha most azt mondanám neked, hogy elfolyik... vagy azt, hogy „szusz”... mit válaszolnál?

LIDIA: Én semmit. Azt hiszem, fáradt vagyok már hozzá.

FÉRFI: Hát akkor?

LIDIA: Talán valaki más... akinek új lenne a szó, mint nekünk volt valamikor... aki tőlünk hallaná... Talán még nem késő...

FÉRFI: Gondolod, hogy tudna nevetni is úgy?!

LIDIA: Talán még szebben, ha megtanítanánk.

FÉRFI: Meghaltak a szavaink.

LIDIA: Meg... de nem felejtettük el... a halottakat...

(Visszatér a resti hangtere.)

FÉRFI: ...Egyedül van már három esztendeje... Miért nem mondtad mindjárt... Honnan tudod ilyen bizonyosan?... Hátha csak látszat... Három év, az nagy idő. Azóta már ő is hallotta a csendet...

(Vonat dübörög be a peronra, és csikorogva megáll.)

(izgatottan) Megbocsáss, de nekem mennem kell... ha jól hallottam, ez az én vonatom... Ne haragudj, sietek... mert ritkán jön, és mindjárt indul tovább...

(A resti hangtere teljes intenzitással egy ideig, azután lassan, dohogva elindul a vonat.)

(VÉGE)